

Център за семиотични и културни изследвания

eБИБЛИОТЕКА

АЛЕКСАНДЪР БЛОК ЗА СЪВРЕМЕЕННОТО СЪСТОЯНИЕ НА РУСКИЯ СИМВОЛИЗЪМ

e-издание на Център за семиотични и културни изследвания

2012

www.cssc-bg.com

АЛЕКСАНДЪР БЛОК: ЗА СЪВРЕМЕНОТО СЪСТОЯНИЕ НА РУСКИЯ СИМВОЛИЗЪМ (1910)

2

Моей души...
...правда, все же...
...истина во всем.

Александр Блок

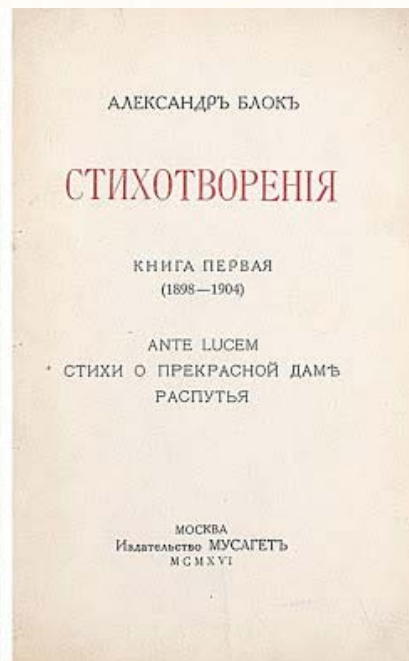
Незнакомка.

По вечерамъ надъ ресторанами
Горятъ воздухъ дымъ и гуща,
И правды обрываютъ пелены
Весеннѣй и тлеющей дуща.

Вдали, надъ нѣвою переселеній,
Надъ шумомъ заводскихъ дымовъ,
Густь золотистая крайняя дробина,
И раздаются дѣтскія плачи.

И каждый вечеръ за шпалерами,
Заманивая котелки,
Среди хановъ гуляетъ едалями
И шифанетъ острожки

Надъ озеромъ слышатся улюлюканья,
И раздаются дѣтскія визги

АЛЕКСАНДЪР БЛОК: ЗА СЪВРЕМЕННОТО СЪСТОЯНИЕ НА РУСКИЯ СИМВОЛИЗЪМ (1910)

3

Блок А.А.
О современном
состоянии
русского
символизма

БЭК

[...] Преди да пристъпя към излагане на тезата и антитезата на руския символизъм, аз съм длъжен да направя една уговорка: не става дума, разбира се, за история на символизма; не може да се посочи точна хронология, когато се говори за отминали и настоящи събития в действително реални светове.

Тезата гласи: „ти си свободен в този вълшебен и пълен със съответствия свят“. Твори каквото искаш, защото *този свят* ти принадлежи. „Помни, че тайните са в нас – и изгревът, и мракът“ (Брюсов). „На този свят загадъчен съм бог, светът е в моите мечти“ (Сологуб). Съкровището е само твое; но до тебе има и други, които знаят за него (или само изглежда, че знаят, но това засега е без значение). Оттук – *ние*, малцината знаещи, *символистите*.

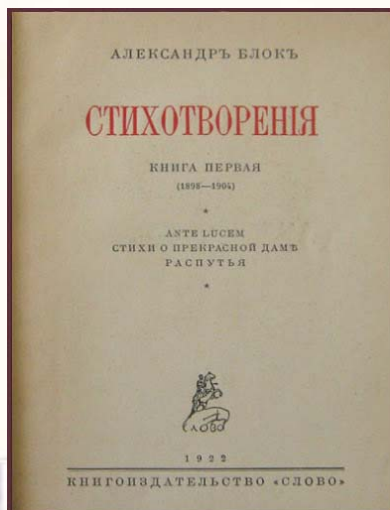
ГДМ Рук.
02/18/14

АЛЕКСАНДЪР БЛОК: ЗА СЪВРЕМЕНОТО СЪСТОЯНИЕ НА РУСКИЯ СИМВОЛИЗЪМ (1910)

4

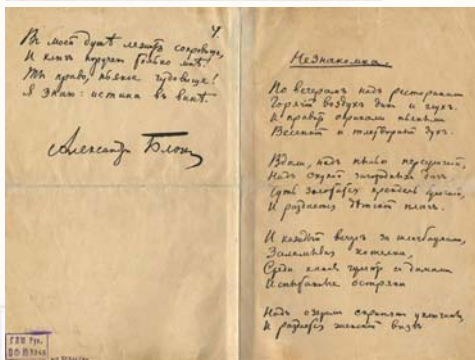
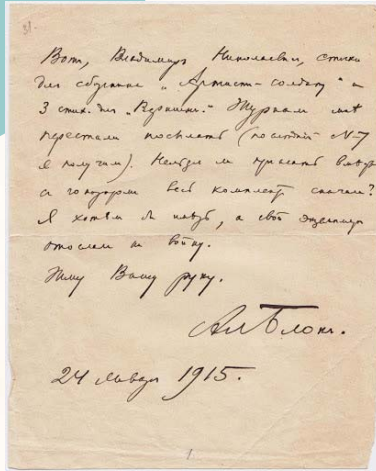
От момента, когато тези принципи се оказват заложили в душата на неколцина, се заражда символизъмът, възниква школата. Това е най-ранното юношество, детската свежест на първите открития. Тук още никой не знае в какъв свят се намира другият, не знае това даже за себе си; всички само „си намигат един на друг“, като по един и същи начин мислят, че съществува разцепление между този свят и „другите светове“; с дружни сили тръгват те на борба за тези „други“, още неизвестни светове.

Дръзкото и неопитно сърце шепне: „ти си свободен във въздушните светове“, а острието на тайнствен меч вече докосва гърдата; още от самото начало символистът е *теург*, тоест владее тайно знание, зад което стои също тайно действие; но той приема тази тайна, която впоследствие се оказва всеобща, за своя; той вижда в нея съкровището, над което в среднощен час през юни разцъфтява папратовият цвете; и иска да откъсне в синия полунощен час „синьото цветче“.

АЛЕКСАНДЪР БЛОК: ЗА СЪВРЕМЕННОТО СЪСТОЯНИЕ НА РУСКИЯ СИМВОЛИЗЪМ (1910)

5

Зовът на световите, които погледът съзира при блясъка на лъчезарния меч, става все по-силен; от техните глъбини долитат музикални звуци, докосващи сърцето, призив, шепот, почти *слова*. Същевременно те започват да се *оцветяват* (тук възниква първото дълбоко вникване в цветовете); и накрая взема надмощие цветът, който ми е най-лесно да нарека пурпурнолилав (въпреки че това наименование може би не е съвсем точно).

Златният меч, пронизващ пурпура на лилавите светове, пленително заискрява и се врязва в сърцето на теурга. Сред небесните рози вече започва да се различава лице; да се долавя глас; възниква *диалог* от рода на този, който се води в „Три срещи“ на Вл. Соловьев; той казва: „не се ли яви ти три пъти пред живия поглед? Твоето лице се появи, но аз искам да те видя цялата“. Гласът отговаря: „Иди в Египет“. Такъв е краят на тезата. Започва чудото на самотното преобразяване.

АЛЕКСАНДЪР БЛОК: ЗА СЪВРЕМЕНОТО СЪСТОЯНИЕ НА РУСКИЯ СИМВОЛИЗЪМ (1910)

7

Това е върхът на антитезата. И дълго продължава лекият, опияняващ възторг от собствената творба. Цигулките я възхваляват на своя си език.

Непознатата. Това не е обикновена дама с черна рокля и щраусови пера на шапката. Тя е дяволска сплав от много светове, но предимно от синия и лилавия. Ако владеех изобразителните средства на Врубел, бих създал Демона; но всеки върши онова, за което е предопределен.

Създаденото и по такъв начин – със заклинателната воля на художника и с помощта на множеството малки демони, които винаги се намират под властта на ръката му – няма нито начало, нито край; то не е нито живо, нито мъртво.

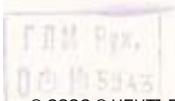

АЛЕКСАНДЪР БЛОК: ЗА СЪВРЕМЕННОТО СЪСТОЯНИЕ НА РУСКИЯ СИМВОЛИЗЪМ (1910)

9

Ако пък „да“, ако тези светове съществуват, а всичко описано би могло да се случи и вече се е случило (а не е възможно аз да не зная това), би било странно да ни виждат в по-друго състояние от сегашното.

[...] **Трябва да се родиш символист**; оттук произтича цялото външно и вулгарно мракобесие, владеещо така наречените „реалисти“, които с всички сили се стараят да станат символисти. Тези старания са колкото разбираеми, толкова и жалки. Слънцето на наивния реализъм залезе; **нищо не може да бъде осмислено извън символизма**. Затова даже писатели с голям талант нищо не са в състояние да направят с изкуството, ако не са покръстени с „огъня и духа“ на символизма.

АЛЕКСАНДЪР БЛОК: ЗА СЪВРЕМЕННОТО СЪСТОЯНИЕ НА РУСКИЯ СИМВОЛИЗЪМ (1910)

10

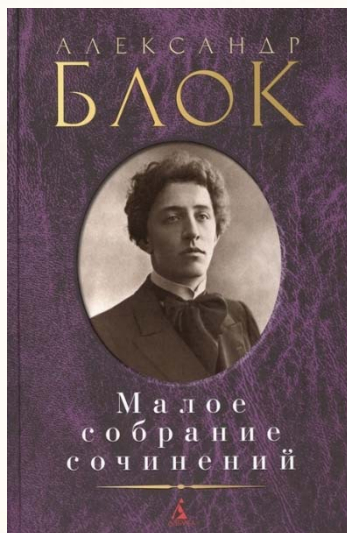
Какво се случи с нас през времето на антитезата? Защо потъмня златният меч, защо нахлуха и се смесиха с този свят лилавосините светове, като създадоха хаос и направиха от живота изкуство, като изпратиха синия призрак от своите недра и опустошиха с него душата ни?

Ето какво се случи: ние бяхме „пророци“, а пожелахме да станем „поети“. Казано на строгия език на моя учител Вл. Соловьев, това означава, че

Възторзи – със пресметната измама,
божествената реч – с езика на тълпите,

Парнаса свят – с шума на балагана
той замени и заблуди глупците.

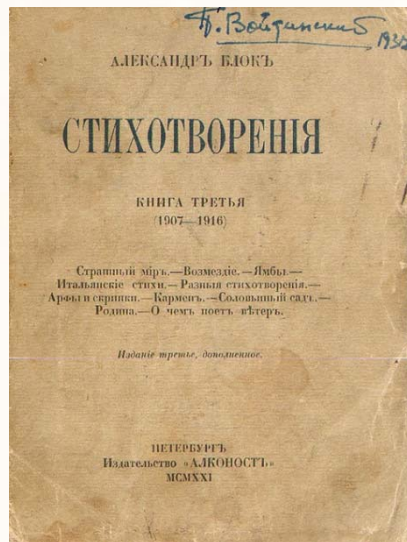
Да, така е. Ние сключихме нечестни сделки с услужливите двойници [...] нашата „литературна слава“ ни осени именно тогава, когато изменихме на „Светлината на музите“, когато повярвахме в създадения от нас призрак на антитезата повече, отколкото в реалността на тезата.

ГДМ Рух,
02.12.2023

АЛЕКСАНДЪР БЛОК: ЗА СЪВРЕМЕННОТО СЪСТОЯНИЕ НА РУСКИЯ СИМВОЛИЗЪМ (1910)

11

Дали е поправимо или не това, което се случи с нас? До този въпрос всъщност се свежда всичко: **„Да бъде или да не бъде руският символизъм?“**

Обикновеният песимизъм, обикновеният оптимизъм или даже изповедта ще бъдат само отклоняване от поставения въпрос. Нашият и личен, и колективен грях е прекалено голям. От положението, в което сега се намираме, можем да излезем по множество страшни начини. Така или иначе лилавите светове увлякоха и Лермонтов, който доброволно застана пред пистолета; и Гогол, който се самоизгори, мятайки се в лапите на паяка; още по-показателно е случилото се пред очите ни: безумието на Врубел, гибелта на Комисаржевска; не случайно тези неща се случват толкова често с художниците – защото изкуството е чудовищен е блестящ Ад.

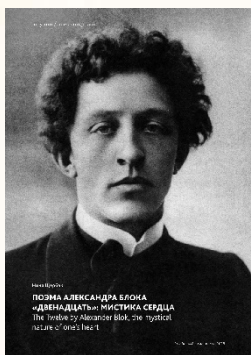
АЛЕКСАНДЪР БЛОК: ЗА СЪВРЕМЕННОТО СЪСТОЯНИЕ НА РУСКИЯ СИМВОЛИЗЪМ (1910)

13

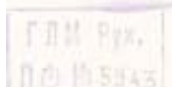
[...] Ние преждевременно поискахме чудото и затова преживяхме безумието на другите светове... Ние впиваме взор във висините, но дали ще открием в празното небе следа от помръкналото някога слънце? Или ни е отсъдена гибелта, за която някога художниците са мечтаели със страх?

[...] Моят извод е такъв: пътят към подвига, който изисква нашето отдаване, е преди всичко ученичество, самовглъбяване, острота на погледа и духовна диета. Трябва отново да се учим от света и от младенеца, който все още живее в нашата изпепелена душа. Дързостта на художника трябва да бъде съпроводена с непрекъснато вълнение, той трябва да знае какво означава смесването на изкуството с живота и същевременно да си остава обикновен човек. Като художници ние сме длъжни да виждаме ясно – като Белини и Беато – всички свещени разговори и свалянето на Антихриста. Трябва винаги да помним и скъпим дългите странствания на Синьорели, който в края на живота си пристигна в чуждото скалисто Орвието и смирено моли гражданите да му позволят да изпише новия храм.

1910 г.

ПОЕЗИА АЛЕКСАНДРА БЛОКА
„ДВЕНАДЦАТЪТ“ И „МИСТИКА СЕРДЦА“
The Twelve by Alexander Blok: lyrical
nature of words, heart.

АЛЕКСАНДЪР БЛОК: ЗА СЪВРЕМЕННОТО СЪСТОЯНИЕ НА РУСКИЯ СИМВОЛИЗЪМ (1910)

14

У.
Моей души...
...корулет...
...право, нълесе...
...истина въ вилт.

Александр Блок

Незнакомя.

По вечерямаъ надъ ресторакан
Горятъ воздуха дятъ и гуръ.
и правиръ обриваннн нвлнтнн
Веселитъ и тмлвурнтн дуръ.

Текстът е по: Слово и символ. Из естетиката на европейския символизъм. Съст.: Стоян Илиев. София, Наука и изкуство, 1979, 503 с. (378-389); преводач: Иванка Добрева. Всички права на автора, издателя и преводача са запазени. Презентацията е с образователна цел и е предназначена за студентите от НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“, които изучават модул „Световна култура“.

